

บทที่ 3

ทฤษฎีการกระจายความเป็นธรรม

1. ความน่า

ในระบบเศรษฐกิจแบบตลาด การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการผลิตและการบริโภคจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้จะเป็นไปอย่างยุติธรรม เมื่อตลาดสินค้าและตลาดปัจจัยการผลิตเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ แต่ในความเป็นจริง กลไกราคาไม่อาจทำหน้าที่การจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความไม่แข่งขันสมบูรณ์ของตลาด ปัญหาสินค้าสาธารณะและการเกิดผลภายนอก รัฐบาลจึงต้องเข้ามาแทรกแซงการทำงานของกลไกตลาด เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์แก่สังคมสูงสุด

สิ่งที่เราใช้วัดอำนาจในการใช้ทรัพยากรเพื่อสนองความต้องการของบุคคล คือเงินได้หรือสิ่งของที่อาจวัดค่าได้เป็นเงิน ผู้มีเงินได้มาก ย่อมสามารถสนองความต้องการของตนเองได้มากกว่าผู้มีรายได้น้อย แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าหากลักษณะการกระจายรายได้ของบุคคลในสังคมไม่เหมาะสม ฐานะความเป็นอยู่ของคนในสังคม มีความแตกต่างกัน หรือมีช่องว่างระหว่างคนร่ำรวยและคนยากจน สวัสดิการของสังคมส่วนรวม จะไม่บรรลุถึงจุดที่สังคมพึงปรารถนาได้ เพราะความเหลื่อมล้ำในสังคม นอกจากผู้มีรายได้น้อย จะได้รับสวัสดิภาพความเป็นอยู่ที่ต่ำแล้ว ยังก่อให้เกิดผลภายนอกที่ไปกระทบผลประโยชน์ของผู้มีรายได้สูง ทำให้บรรดาประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่เกิดประโยชน์แก่สังคมสูงสุด ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงต้องเข้ามาทำหน้าที่กระจายความเป็นธรรม เพื่อแบ่งสรรทรัพยากรแก่ประชาชนกลุ่มต่างๆ ให้การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์แก่สังคมสูงสุด

การศึกษาในบทนี้ แบ่งเนื้อหาออกเป็นห้าส่วน คือ สาเหตุที่รัฐบาลต้องเป็นผู้ทำหน้าที่

กระจายความเป็นธรรม แนวความคิดเกี่ยวกับการกระจายความเป็นธรรม บทบาทของ
รัฐบาลในการกระจายความเป็นธรรม ขอบเขตจำกัดในการกระจายความเป็นธรรมและ
เครื่องมือในการกระจายความเป็นธรรม

2. สาเหตุที่รัฐบาลต้องเป็นผู้กระจาย ความเป็นธรรม

ลักษณะการกระจายรายได้ที่ไม่เหมาะสม ทำให้การใช้ทรัพยากรไม่มีประสิทธิภาพ ก็
ด้วยสาเหตุ 2 ประการ คือ¹

ประการแรก การกระจายรายได้มีคุณสมบัติคล้ายกับสินค้าสาธารณะ

(Income Distribution As a Public Goods)

ประการที่สอง การกระจายรายได้เกิดผลภายนอก

(Income Distribution As an Externalities)

คุณสมบัติของการกระจายรายได้ทั้งสองประการนี้ เป็นมูลเหตุให้รัฐบาลต้องเข้ามาทำ
หน้าที่ในการกระจายความเป็นธรรม ดังพิจารณาในรายละเอียดได้ดังนี้

2.1 การกระจายรายได้มีคุณสมบัติคล้ายกับสินค้าสาธารณะ

การกระจายรายได้มีคุณสมบัติคล้ายกับสินค้าสาธารณะก็เนื่องจากว่า การกระจาย
รายได้ที่เหมาะสมให้ประโยชน์กับทุกคนในทำนองเดียวกับสินค้าสาธารณะ กล่าวคือ เรา
ไม่สามารถกีดกันผู้ที่ไม่จ่ายเงินให้กับรัฐบาล เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตสินค้าสาธารณะ
ออกไปได้ ลักษณะการกระจายรายได้ที่เหมาะสมก็เช่นกัน ถึงแม้ว่าคนร่ำรวยจะทราบว่า
การกระจายรายได้ที่เหมาะสม จะทำให้เขาได้รับอรรถประโยชน์สูงขึ้น และอรรถประ
โยชน์ของสังคมส่วนรวมก็สูงขึ้น แต่ด้วยเหตุผลที่ การกระจายรายได้ที่รายได้ที่เหมาะสม
เกิดประโยชน์แก่ทุกคน และไม่สามารถกีดกันคนร่ำรวยที่ไม่ได้เสียสละช่วยเหลือคนยากจน
มิให้ได้รับประโยชน์ออกไปได้ ดังนั้น จึงไม่มีคนร่ำรวยคนใดเป็นผู้เสียสละรายได้ของตน

ช่วยเหลือคนยากจนเป็นคนแรก แต่ถ้าเขารู้ว่าทุกคนต้องเสียสละเหมือนกัน เขาอาจยินดีเสียสละมากกว่าเดิม การกระจายความเป็นธรรมโดยเอกชนจึงไม่อาจเกิดขึ้น หรือไม่มีเอกชนคนใดเข้ามาทำหน้าที่กระจายความเป็นธรรม ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องใช้เครื่องมือทางการคลังเข้ามาทำหน้าที่นี้เอง

2.2 การกระจายรายได้เกิดผลภายนอก

ผลภายนอกเป็นพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งกระทำ แต่เกิดผลกระทบต่อบุคคลอื่นด้วยอาจจะเป็นผลกระทบที่เป็นคุณ (Positive Externality) หรืออาจจะเป็นผลกระทบที่เป็นโทษ (Negative Externality) ก็ได้ การกระจายรายได้ก็มีผลภายนอกเช่นเดียวกับปัญหาการปล่อยน้ำเสียของโรงงาน กล่าวคือ ในสังคมที่ลักษณะการกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำกันมากเกินไป มีคนยากจนอยู่เป็นจำนวนมาก จะเกิดปัญหาอาชญากรรม แหล่งเสื่อมโทรม และความไม่สงบในสังคม ทำให้คนร่ำรวยไม่มีความสุข นั่นก็คือ อรรถประโยชน์ของผู้บริโภคแต่ละคน จะขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์ของคนอื่นๆ ด้วย อรรถประโยชน์ของคนร่ำรวย จะมากขึ้น ถ้าการกระจายรายได้ในสังคมดีขึ้น จึงเป็นไปได้ที่คนร่ำรวยบางคนต้องการช่วยเหลือคนยากจน เพื่อที่จะให้ตนเองมีความสุขมากขึ้น แต่ก็จะมีขอบเขตจำกัด เพราะอรรถประโยชน์ที่เขาได้รับจากเงินได้อาจลดลงได้ ถ้าเขาเสียสละเงินได้ของเขามากเกินไป นอกจากนี้ การเสียสละของคนร่ำรวยเพื่อช่วยเหลือคนยากจนก็เกิดผลภายนอกด้วย กล่าวคือ การเสียสละของคนร่ำรวยคนหนึ่ง จะเกิดผลภายนอกที่เป็นคุณแก่คนร่ำรวยคนอื่นๆ ทำให้คนร่ำรวยคนอื่นๆ ได้รับอรรถประโยชน์สูงขึ้นด้วย

การที่ลักษณะการกระจายรายได้ที่เหลื่อมล้ำเกินไป เกิดผลภายนอกที่เป็นโทษ ทำให้คนร่ำรวยไม่ได้รับอรรถประโยชน์สูงสุดจากเงินได้ที่เขามีอยู่ และการเสียสละของคนร่ำรวยช่วยเหลือคนยากจนก็เกิดผลภายนอกที่เป็นคุณแก่สังคม กล่าวคือ นอกจากจะทำให้ อรรถประโยชน์ของคนยากจนสูงขึ้นแล้ว ยังทำให้อรรถประโยชน์ของคนร่ำรวยอื่นๆ สูงขึ้นด้วย ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีคนร่ำรวยคนใดเป็นผู้เสียสละเป็นรายแรก ทำให้การกระจายความเป็นธรรมโดยภาคเอกชนอย่างเดี๋ยวมักไม่เกิดขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องเข้ามา

เป็นผู้กระจายความเป็นธรรมในสังคม เพื่อให้สวัสดิการหรืออรรถประโยชน์รวมของสังคม
สูงที่สุด ซึ่งรัฐบาลทำได้โดยอาศัยเครื่องมือทางการคลัง จัดเก็บภาษีอากรเพื่อเคลื่อน
ย้ายทรัพย์สินจากกลุ่มคนร่ำรวย แล้วนำไปใช้จ่ายที่เกิดผลประโยชน์โดยตรงแก่กลุ่มคน
ยากจน

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการกระจาย ความเป็นธรรม

แนวความคิดเกี่ยวกับการกระจายความเป็นธรรม (Approach to Distributive
Justice) เป็นการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการกระจายความเป็นธรรมโดยอาศัยทฤษฎี
เศรษฐศาสตร์ตามที่ควรจะเป็น (Normative Economics) เพื่อหาทางเลือกการ
กระจายรายได้ที่เหมาะสม แนวความคิดของทฤษฎีต่างๆ กระทำภายใต้ข้อสมมุติ 2
ประการ คือ ประการแรก สมมุติให้ ทราบอรรถประโยชน์จากเงินได้ของบุคคลแต่ละคน
และอรรถประโยชน์ของบุคคลแต่ละคนสามารถเปรียบเทียบกันได้ ประการที่สอง สมมุติให้
จำนวนสินค้าหรือเงินได้ที่จะนำมาแบ่งสรรแก่บุคคลต่าง ๆ มีจำนวนคงที่

ทฤษฎีการกระจายความเป็นธรรมที่มีรูปแบบการวิเคราะห์ภายใต้ข้อสมมุติสองประการ
ข้างต้น มีอยู่ 4 ทฤษฎี คือ

ประการแรก ทฤษฎีการกระจายความเป็นธรรมตามหลักความสามารถในการหารายได้
(Endowment Based Criterion)

ประการที่สอง ทฤษฎีการกระจายความเป็นธรรมตามหลักอรรถประโยชน์นิยม
(Utilitarian Criterion)

ประการที่สาม ทฤษฎีการกระจายความเป็นธรรมตามหลักความเสมอภาคนิยม
(Egalitarian Criterion)

ประการที่สี่ ทฤษฎีการกระจายความเป็นธรรมตามหลักผสม
(Mixed Criterion)

แนวความคิดทั้งสี่ประการ พิจารณาในรายละเอียดดังนี้

3.1 ทฤษฎีการกระจายความเป็นธรรมตามหลักความสามารถในการหารายได้

แนวความคิดในการกระจายความเป็นธรรมตามหลักความสามารถในการหารายได้ ได้รับอิทธิพลจากโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) และ จอห์น ล็อก (John Locke) ซึ่งเป็นนักปรัชญาตะวันตกลัทธิธรรมชาตินิยม (Naturalism) ตามแนวคิดนี้ถือว่า การกระจายรายได้จะเป็นธรรม ถ้าทุกคนมีสิทธิในรายได้ที่ค้นหาได้ อย่างไรก็ตาม การตีความของคำว่า ความสามารถในการหารายได้ของบุคคล ยังมีแนวคิดที่แตกต่างกันออกไป จำแนกได้ 4 แนวความคิด คือ²

แนวความคิดที่ 1 การให้บุคคลมีสิทธิในรายได้ทั้งหมดที่ค้นหาได้

แนวความคิดที่ 2 การให้บุคคลมีสิทธิในรายได้เฉพาะส่วนที่ค้นหาได้ในตลาด
แข่งขันสมบูรณ์

แนวความคิดที่ 3 การให้บุคคลมีสิทธิในรายได้เฉพาะส่วนที่เป็นค่าแรงงานเท่านั้น

แนวความคิดที่ 4 การให้บุคคลมีสิทธิในรายได้เฉพาะส่วนที่ค้นหาได้ในตลาด
แข่งขันสมบูรณ์ โดยกำหนดให้ทุกคนมีจุดเริ่มต้นเดียวกัน

ความแตกต่างกันของแนวคิดทั้ง 4 ประการ พิจารณาในรายละเอียดดังนี้

3.1.1 การให้บุคคลมีสิทธิในรายได้ทั้งหมดที่ค้นหาได้

ตามแนวความคิดนี้ รายได้ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหาได้ ขึ้นอยู่กับจำนวนปัจจัยที่เขาครอบครอง และราคาปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดที่ตลาดกำหนด ตามแนวความคิดนี้ถือว่า รายได้ทั้งหมดที่เขาได้รับเป็นสิทธิของเขาและเป็นรายได้ที่ชอบธรรม

3.1.2 การให้บุคคลมีสิทธิในรายได้เฉพาะส่วนที่ค้นหาได้ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ การตีความหมายความสามารถในการหารายได้ตามแนวความคิดนี้ จะยินยอมให้บุคคลมีสิทธิอันชอบธรรมเฉพาะรายได้ที่ได้รับจากการทำมาหาได้ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ส่วนรายได้ที่เกิดขึ้นในตลาดผูกขาด ถือว่าเป็นรายได้โดยไม่ชอบธรรม เพราะรายได้ส่วนเกินที่ได้รับนั้น เป็นผลจากการมีอำนาจผูกขาดในตลาด

3.1.3 การให้บุคคลมีสิทธิในรายได้เฉพาะส่วนที่เป็นค่าแรงงานเท่านั้น การตีความหมายความสามารถในการหารายได้ตามแนวความคิดนี้ จะยินยอมให้บุคคลมีสิทธิในรายได้ เฉพาะส่วนที่ได้มาโดยอาศัยน้ำพักน้ำแรง (earned income) จึงถือว่าเป็นรายได้โดยชอบธรรม ส่วนรายได้จากเงินทุน (capital income) ถือว่าเป็นรายได้โดยไม่ชอบธรรม เพราะผู้มีเงินได้มีต้องเห็นอรรถา เราเรียกรายได้จากเงินทุนได้อีกอย่างหนึ่งว่า รายได้ที่ได้มาโดยมิต้องอาศัยน้ำพักน้ำแรง (unearned income)

3.1.4 การให้บุคคลมีสิทธิในรายได้เฉพาะส่วนที่ค้นหาได้ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ โดยกำหนดให้ทุกคนมีจุดเริ่มต้นเดียวกัน การตีความหมายความสามารถในการหารายได้ตามแนวความคิดนี้ถือว่า รายได้อันชอบธรรมของบุคคลนั้น ควรเป็นรายได้ที่ทำได้ในตลาดแข่งขัน ทั้งนี้ไม่ว่าเงินได้นั้นจะได้มาโดยอาศัยน้ำพักน้ำแรง หรือโดยมิต้องอาศัยน้ำพักน้ำแรง แต่ตามแนวความคิดนี้ ไม่ยอมรับรายได้ส่วนเกินที่เกิดจากการผูกขาด และรายได้จากกงมรดกตกทอด รวมทั้งรายได้ส่วนเกินจากการมีฐานะทางสังคมที่เหนือกว่า อย่างไรก็ตาม ตามแนวความคิดนี้ ได้ยินยอมรับรายได้ของบุคคลตามระดับความสามารถในการหารายได้ และรายได้จากเงินทุนที่เกิดจากการเก็บออมของบุคคลนั้นๆ (Current Saving)

เมื่อพิจารณาการตีความหมายตามแนวความคิดความสามารถในการหารายได้ทั้ง 4 ประการแล้ว จะเห็นได้ว่า แนวความคิดแรก การให้บุคคลมีสิทธิในรายได้

ทั้งหมดที่ค้นหาได้ เป็นแนวความคิดที่มีความหมายกว้างที่สุด อย่างไรก็ตาม แนวความคิดนี้ หากนำไปใช้ในทางปฏิบัติ จะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมที่ความรุนแรงมากขึ้น แต่แนวความคิดนี้ จะส่งเสริมการออม การลงทุนของบุคคลและครัวเรือน ส่วนแนวความคิดที่สอง เป็นแนวความคิดที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะทั้งตลาดสินค้าและตลาดปัจจัยการผลิต มักเป็นตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์และยากที่จะคำนวณหาผลผลิตเพิ่มของการผลิตแต่ละชนิดจากการมีส่วนร่วมในการผลิตออกมาได้ ส่วนแนวความคิดที่สามและที่สี่ เป็นแนวความคิดที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ก็จริง แต่การไม่ยอมรับรายได้จากเงินทุนและรายได้จากกองมรดกตกทอด จะไปทำลายแรงจูงใจในการลงทุน การออม ซึ่ง จะส่งผลการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ

3.2 ทฤษฎีการกระจายความเป็นธรรมตามหลักอรรถประโยชน์

ลัทธิอรรถประโยชน์นี้มีต้นกำเนิดจากนายเจอรัมี เบนธัม (Jeremy Bentham) ตามแนวความคิดนี้ถือว่า การกระจายรายได้จะมีความเป็นธรรม ถ้าหากว่า อรรถประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่เกิดอรรถประโยชน์แก่สังคมมากที่สุด โดยสมมุติให้ อรรถประโยชน์จากเงินได้นับเป็นหน่วยได้ เปรียบเทียบกันระหว่างบุคคลได้ และกำหนดให้รายได้อรวมคงที่

รูปแบบการกระจายรายได้ตามหลักลัทธิอรรถประโยชน์นิยม จำนวนหัวข้อการพิจารณาออกได้ 2 กรณี คือ³

กรณีที่ 1 แบบแผนอรรถประโยชน์เพิ่มของเงินได้ของบุคคลแต่ละคนไม่เหมือนกัน

กรณีที่ 2 แบบแผนอรรถประโยชน์เพิ่มของเงินได้ของบุคคลแต่ละคนเหมือนกัน

พิจารณาในรายละเอียดได้ดังนี้

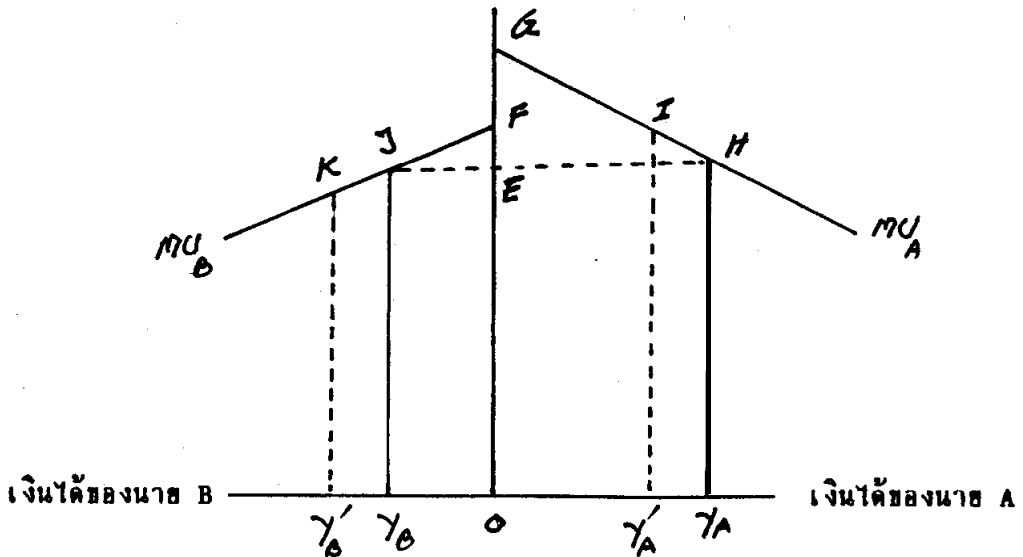
3.1.2 รูปแบบการกระจายความเป็นธรรมกรณีแบบแผนอรรถประโยชน์เพิ่มของ

เงินได้ของบุคคลแต่ละคนไม่เหมือนกัน

ในกรณีที่อรรถประโยชน์เพิ่มของเงินได้ของแต่ละคนมีลักษณะแตกต่างกัน

การกระจายเงินได้ทั้งหมดที่มีอยู่ จะเกิดอรรถประโยชน์แก่สังคมมากที่สุดก็ต่อเมื่อ อรรถประโยชน์เพิ่มของเงินได้ของบุคคลต่างๆในสังคมเท่ากัน ดังพิจารณาได้จากรูปที่ 3-1

อรรถประโยชน์เพิ่มของเงินได้

รูปที่ 3-1 การกระจายอรรถประโยชน์ กรณีแบบแผนอรรถประโยชน์เพิ่มของเงินได้ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

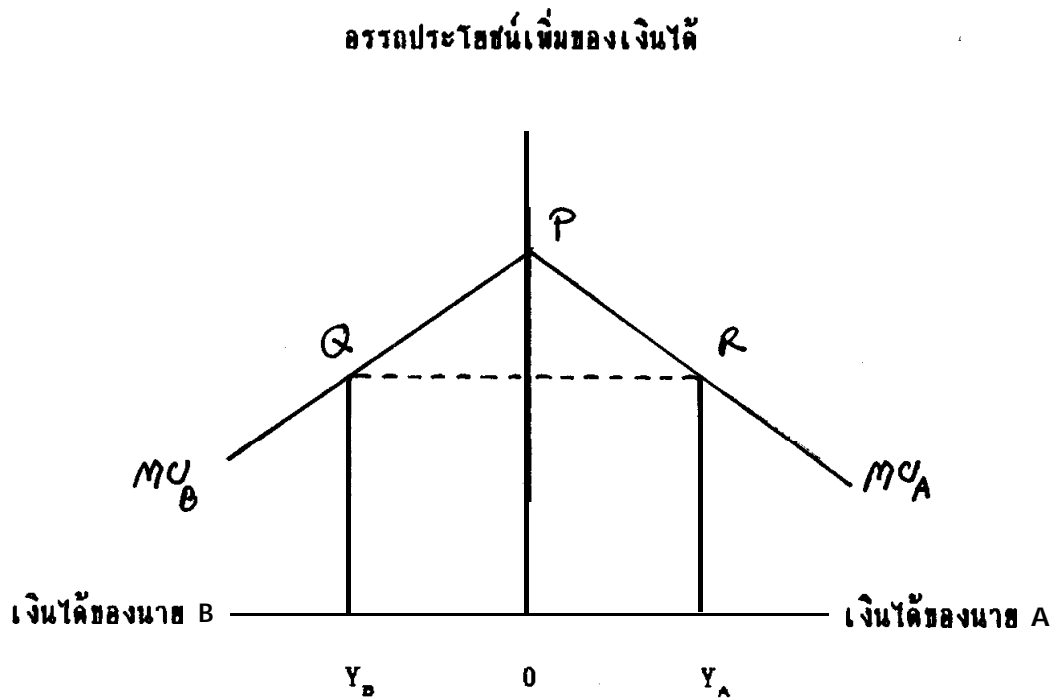
จากรูปที่ 3-1 สมมุติ มีคน 2 คน คือ นาย A และนาย B ถกกันบนถนนแทนรายได้ของนาย A และนาย B ถกกันตั้งแทนอรรถประโยชน์เพิ่มของเงินได้ กำหนดให้รายได้รวมเท่ากับ Y_T อรรถประโยชน์รวมของเงินได้จะมากที่สุด เมื่อการกระจายเงินได้ไปสู่บุคคลทั้งสองจนกระทั่งอรรถประโยชน์เพิ่มของเงินได้ที่บุคคลทั้งสองได้รับเท่ากัน คือ OE หน่วย นาย A ได้รับอรรถประโยชน์รวมจากเงินได้ Y_A เท่ากับ OGHY_A นาย B ได้รับอรรถประโยชน์รวมจากเงินได้ Y_B เท่ากับ OFJY_B โดยที่ $Y_A + Y_B = Y_T$ การกระจายรายได้ตรงจุดใด ๆ ที่อรรถประโยชน์เพิ่มของเงินได้ของบุคคลทั้งสองไม่เท่ากัน จะทำให้สังคมมีอาจบรรลุอรรถประโยชน์รวมสูงสุด ตัวอย่างเช่น ถ้าลดเงินได้จำนวน $Y_A Y'_A$ จากนาย A ไปให้นาย B เงินได้ของนาย B จึงเพิ่มขึ้นจาก Y_B เป็น Y'_B โดยที่ $Y_A Y'_A$

เท่ากับ $Y_B Y'_B$ เราจะเห็นว่า อรรถประโยชน์ของนาย A ที่ลดลงซึ่งเท่ากับ $Y_A H I Y'_A$ มากกว่า อรรถประโยชน์ของนาย B ที่เพิ่มขึ้นซึ่งเท่ากับ $Y_B J K Y'_B$ เป็นต้น

**3.2.2 รูปแบบการกระจายความเป็นธรรมกรณีแบบแผนอรรถประโยชน์
เพิ่มของเงินได้ของแต่ละคนมีลักษณะเหมือนกัน**

เราจะพิจารณารูปแบบการกระจายความเป็นธรรมโดยอาศัยข้อสมมุติ
ในทำนองเดียวกับกรณีที่ผ่านมา เพียงแต่ในกรณีนี้กำหนดให้อรรถประโยชน์เพิ่มของเงินได้
ของแต่ละบุคคลมีลักษณะเหมือนกัน พิจารณาได้ดังรูปที่ 3-2

รูปที่ 3-2 การกระจายอรรถประโยชน์กรณีแบบแผนอรรถประโยชน์เพิ่ม
ของเงินได้ของแต่ละคนมีลักษณะเหมือนกัน

จากรูปที่ 3-2 เงินได้ทั้งหมด Y_T จะเกิดอรรถประโยชน์แก่สังคมมากที่สุด เมื่อการแบ่งสรรเงินได้ให้นาย A จำนวน Y_A และให้นาย B จำนวน Y_B ทั้ง

สองคนได้รับเงินได้จำนวนเท่ากัน อรรถประโยชน์รวมของแต่ละคนเท่ากันคือ ของนาย A เท่ากับ OY_{RP} และของนาย B เท่ากับ OY_{QP}

การกระจายความเป็นธรรมโดยมุ่งให้เกิดอรรถประโยชน์รวมสูงสุด ความแนวความคิดของลัทธิอรรถประโยชน์นิยมนี้ เบนฮัมเชื่อว่า การจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพได้เองโดยมือที่มองไม่เห็น (Invisible Hand) ทั้งนี้เนื่องจากเบนฮัมมีความเชื่ออยู่ 2 ประการคือ ประการแรก คนควรได้รับสิ่งที่ตนต้องการ ประการที่สอง คนแต่ละคนย่อมรู้ว่าตนต้องการอะไร ดังนั้นคนแต่ละคนจะพยายามแสวงหาความสุขให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้โดยไม่มีขีดเป็นผู้อื่น ปลอญให้ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปโดยเสรี ปราศจากการแทรกแซงของรัฐบาล และเขาได้ให้ข้อสรุปว่า "สังคมที่มีสวัสดิการสูงสุด คือ สังคมที่สามารถผลิตสินค้าและบริการได้มากที่สุด "

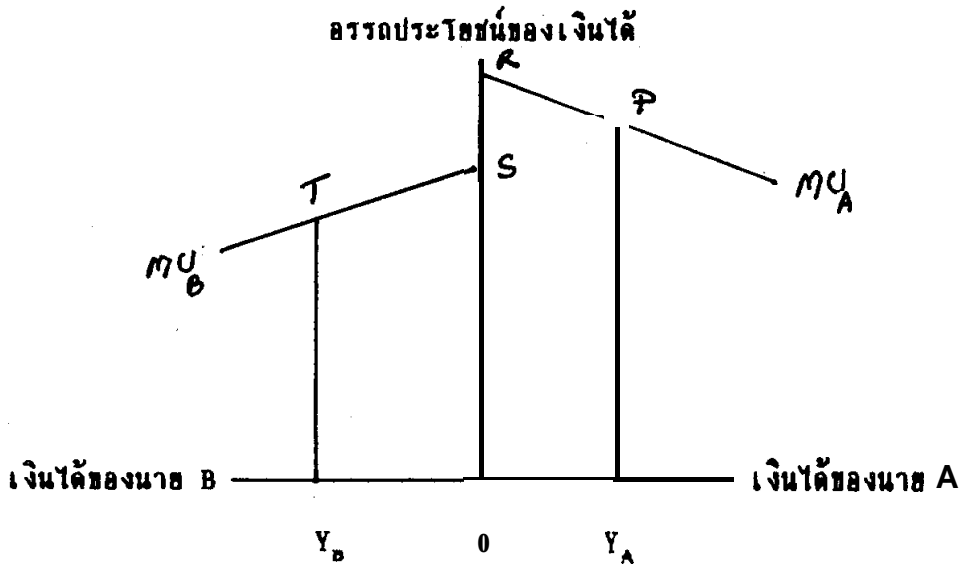
อย่างไรก็ตาม แนวความคิดนี้มีข้อบกพร่องอยู่มาก โดยเฉพาะแนวความคิดในเรื่อง การวัดความพอใจออกมาเป็นหน่วยได้ ความพอใจของบุคคลสามารถนำมารวมกันได้ และเปรียบเทียบกันระหว่างบุคคลได้ รวมทั้งการรวมความพอใจของสังคมโดยการรวมเอาความพอใจของแต่ละคนเข้าด้วยกัน หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้จึงไม่อาจนำไปใช้กับระบบเศรษฐกิจที่สลับซับซ้อนอย่างปัจจุบันได้

3.3 ทฤษฎีการกระจายความเป็นธรรมตามหลักความเสมอภาคนิยม

ทฤษฎีความเสมอภาคนิยม (Egalitarianism) แบ่งแนวความคิดออกเป็น 2 ส่วน คือ แนวความคิดแรกเป็นแนวความคิดของรูสโซและมาร์ก แนวความคิดที่สองเป็นแนวความคิดของจอห์น รอลส์ โดยที่แนวความคิดแรกเป็นแนวความคิดที่มุ่งขจัดความเหลื่อมล้ำจนกระทั่งอรรถประโยชน์รวมของทุกคนในสังคมเท่ากัน ส่วนแนวความคิดที่สองเป็นแนวความคิดที่ขอมรับความเหลื่อมล้ำแต่มุ่งยกระดับอรรถประโยชน์ของกลุ่มคนด้อยโอกาสให้มากที่สุด รายละเอียดพิจารณาได้ดังนี้

3.3.1 ทฤษฎีความเสมอภาคนิยมของรูสโซและมาร์ก

การกระจายความเป็นธรรมตามแนวความคิดนี้ยึดหลักการที่ว่า การกระจายรายได้จะเป็นธรรมเมื่ออัตราประโยชน์รวมจากเงินได้ของแต่ละคนเท่ากัน พิจารณาได้ดังรูปที่ 3-3

รูปที่ 3-3 การกระจายความเป็นธรรมตามแนวความคิดของมาร์ก

จากรูปที่ 3-3 การกระจายรายได้จะมีความเป็นธรรม เมื่อการกระจายรายได้ทั้งหมด Y_T ไปเป็นของนาย A และนาย B เป็นจำนวน Y_A และ Y_B ตามลำดับ อัตราประโยชน์รวมของนาย A คือ $OY_A PR$ เท่ากับ อัตราประโยชน์รวมของนาย B คือ $OY_B TS$ สภาพความเป็นอยู่ในสังคมเท่าเทียมกัน

3.3.2 ทฤษฎีความเป็นธรรมของนายจอห์น รอลส์

ในปี ค.ศ. 1971 นายจอห์น รอลส์ (John Rawls) ได้เสนอทฤษฎีความยุติธรรม ในหนังสือ A Theory of Justice ซึ่งตามแนวความคิดของจอห์น รอลส์ นั้นถือว่า ความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็นเรื่องธรรมดาหรือเป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นสิ่งที่เราต้องยอมรับ สิ่งที่สังคมต้องกระทำมีอยู่ 2 ประการคือ ประการแรก การรับประกัน

สิทธิขั้นพื้นฐาน (Basic Human Right) ของประชาชนทุกคนในสังคม อันได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมในการปกครอง ประการที่สอง สังคมต้องช่วยคนที่คือฐานะที่สุดไ้มากที่สุดลดหลั่นกันไปตามความสามารถที่รัฐจะให้ได้ (Maximizing The Lowest Income) โดยจัดเรียงลำดับว่าควรจะช่วยเหลือใครก่อน เมื่อมีการจัดลำดับเกิดขึ้น คนยากจนที่สุดหรือคนคือโอกาสที่สุดจะมีโอกาสได้รับความช่วยเหลือก่อนคนอื่นและได้มากกว่าคนอื่น การดำเนินการทั้งสองประการดังกล่าวนี้จะทำให้การกระจายรายได้เกิดความเป็นธรรม⁴

3.4 ทฤษฎีการกระจายความเป็นธรรมตามหลักผสม

แนวความคิดในการกระจายความเป็นธรรมทั้งสามแนวความคิดที่กล่าวมา เราอาจนำเอาแนวความคิดใดแนวความคิดหนึ่งผสมผสานกับแนวความคิดใดความคิดหนึ่ง กลายเป็นแนวความคิดผสมก็ได้ กล่าวคือ เราอาจยึดเอาหลักความเป็นธรรมเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่า ในสังคมจะไม่มีใครได้รับความทุกข์ชากจากความยากจน แต่ขณะเดียวกันก็ยอมให้บุคคลมีสิทธิในรายได้ที่เขาทำมาหาได้ นั่นคือ เป็นการผสมผสานกันระหว่างแนวความคิดในทฤษฎีที่หนึ่ง (หลักความสามารถในการหารายได้) กับแนวความคิดในทฤษฎีที่สาม (หลักความเสมอภาคนิชม) โดยการกำหนดระดับรายได้ขั้นต่ำที่จำเป็นในการครองชีพของประชาชนชั้นจำนวนหนึ่ง ผู้มีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานการครองชีพก็จะได้รับความช่วยเหลือ ส่วนผู้ที่มีรายได้สูงกว่ารายได้ขั้นต่ำ ก็ยอมให้เขามีสิทธิในรายได้ที่เขาหาได้ ตามความสามารถของแต่ละคน โดยรัฐบาลเข้ามาปรับปรุงการกระจายรายได้เพื่อให้สังคมส่วนรวมได้รับสวัสดิการสูงสุด

4. การกระจายความเป็นธรรม และบทบาทของรัฐบาล

การกระจายความเป็นธรรมในประเทศต่างๆเป็นภารกิจร่วมกันระหว่างภาคเอกชน

และภาครัฐบาล เราจะเห็นได้ว่าอย่างน้อยที่สุดก็มีสินค้าสาธารณะหรือสินค้าที่มีลักษณะ
บริโภคร่วมกันที่ผลิตโดยภาคเอกชน เช่น ถนนเอกชน (private road) โรงเรือน
ราชภัฏ ตลอดจนสินค้าอื่นๆที่มีลักษณะเป็นการบริโภคร่วมกันแต่เอกชนเป็นผู้ผลิต อย่างไรก็ตาม
ก็ตามสำหรับการกระจายความเป็นธรรมนั้น การกระจายรายได้ใหม่โดยภาคเอกชนฝ่าย
เดียวจะไม่บังเกิดผลถึงระดับที่พึงปรารถนาได้ ทั้งนี้เนื่องจากการโอนรายได้จากคนร่ำรวย
ไปให้คนยากจนในลักษณะการบริจาคหรือทำบุญจะเกิดผลในการกระจายรายได้ใหม่ได้น้อย
มาก ปัจเจกบุคคลแต่ละคนจะคิดว่า เขาจะบริจาคหรือแบ่งปันรายได้ก็ต่อเมื่อคนอื่นเริ่ม
ต้นหรือลงมือก่อน การที่ทุกคนคิดอย่างนี้จึงไม่มีใครเป็นผู้เริ่มต้น จึงไม่บังเกิดการกระจาย
รายได้ใหม่ การกระจายความเป็นธรรมโดยภาคเอกชนจึงไม่บังเกิดผลเป็นจริงเป็นจังขึ้น
มาได้ เหตุผลที่พอจะอธิบายให้เห็นได้ชัดเจนว่า การกระจายความเป็นธรรมโดยภาค
เอกชนมีอาจบังเกิดผลเป็นจริงเป็นจังขึ้นได้นั้น จำแนกได้ 2 ประการดังกล่าวแล้วในหัว
ข้อก่อนนี้ก็คือ การกระจายรายได้มีคุณสมบัติคล้ายกับสินค้าสาธารณะและการกระจายรายได้
ได้เกิดผลภายนอก

การที่การกระจายรายได้มีคุณสมบัติคล้ายกับสินค้าสาธารณะและเกิดผลภายนอก
เมื่อเราพิจารณาในระดับสังคมส่วนรวมแล้วจะบังเกิดการได้เปล่า (Free Rider) คือคน
ที่ไม่มีส่วนร่วมในการกระจายรายได้ใหม่ได้รับอรรถประโยชน์สูงขึ้นด้วย ในทางปฏิบัติการ
บริจาคทานโดยภาคเอกชนจึงมีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับระดับความต้องการ การ
ที่เขาทำบุญก็เป็นเพียงความพอใจที่เขาได้รับจากการทำบุญเท่านั้น มิใช่วัตถุประสงค์เพื่อ
การกระจายความเป็นธรรม เพราะการทำบุญก็เกิดความต้องการที่ลดน้อยถอยลง ทั้งนี้
เนื่องจาก การทำบุญทำให้รายได้ของเขาลดลง และอรรถประโยชน์เพิ่มของเงินได้หน่วย
หลัง ๆ จะมากขึ้น

อิทธิพลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การกระจายความเป็นธรรมโดยภาคเอกชน
จะบังเกิดหรือไม่ก็คือขนาดของสังคม ถ้าหากขนาดของสังคมที่ต้องการการกระจายรายได้
ใหม่เป็นกลุ่มขนาดเล็ก สังคมไม่ซับซ้อน การขึ้นต่อกันของอรรถประโยชน์ทั้งฝ่ายผู้ให้และ
ฝ่ายผู้รับเกิดผลต่ออรรถประโยชน์ส่วนรวมในสังคมนั้นได้อย่างชัดเจน จะมีความเป็นไปได้
สูงที่ การกระจายความเป็นธรรมดำเนินการได้โดยภาคเอกชน แต่ในสังคมนขนาดใหญ่

รัฐบาลจะเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งในการพิจารณาบทบาทของรัฐบาล ในการกระจายความเป็นธรรม เราแบ่งบทบาทของรัฐบาลออกได้ 2 ระดับคือ

ระดับแรก การกระจายความเป็นธรรมเพื่อให้การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ของพาเรโต (Pareto Optimal Redistribution)

ระดับที่สอง การกระจายความเป็นธรรมเพื่อให้การใช้ทรัพยากรบรรลุสวัสดิการสูงสุดตรงตำแหน่งที่สังคมต้องการ (Ethical Income Redistribution)

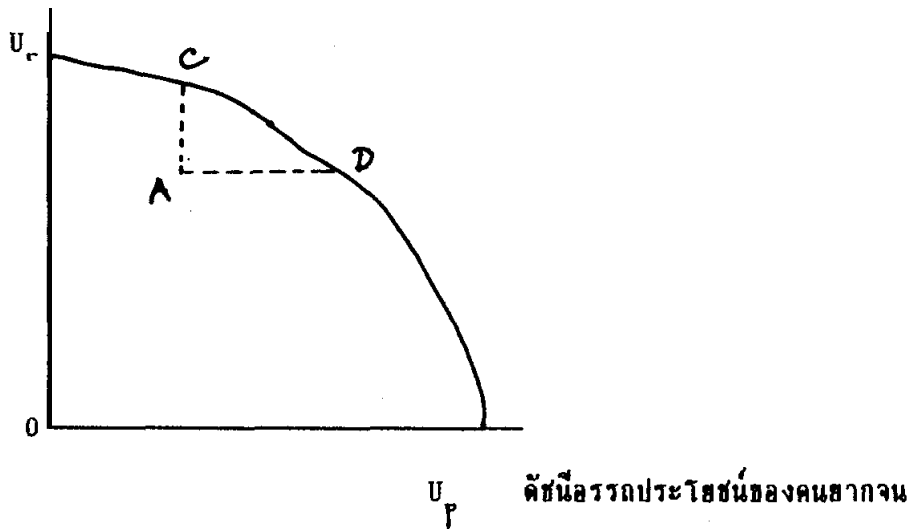
บทบาทของรัฐบาลในการกระจายความเป็นธรรมทั้ง 2 ระดับ พิจารณาในรายละเอียดได้ดังนี้

4.1 การกระจายความเป็นธรรมเพื่อให้การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ของพาเรโต

การกระจายรายได้โดยที่ไม่มีรัฐบาลเข้ามาทำหน้าที่ในการกระจายความเป็นธรรม ทำให้การกระจายรายได้ที่กำหนดโดยกลไกตลาดนั้น เกิดความเหลื่อมล้ำกันมากเกินไปหรือเกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้การใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตและการบริโภคเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ อรรถประโยชน์ที่สังคมได้รับยังไม่มีมากที่สุดเท่าที่มันควรจะเป็นไปได้ อรรถประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยกลไกตลาดยังอยู่ต่ำกว่าเส้นขอบเขตความเป็นไปได้ของอรรถประโยชน์ (Utility Possibility Frontier) จากข้อสมมุติที่ว่า คนร่ำรวยก็ต้องการช่วยเหลือคนยากจน เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่จำนวนเงินโอนอาจมีจำนวนน้อยเกินไป แต่เมื่อรัฐบาลเข้ามามีบทบาทในการกระจายความเป็นธรรม ปัญหาที่ว่า การกระจายรายได้มีคุณสมบัติคล้ายสินค้าสาธารณะ ก็จะได้รับบริการแก้ไข โดยรัฐบาลเป็นผู้โอนเงินจากกลุ่มคนร่ำรวยไปสู่คนยากจน ส่งผลให้จุดสมดุลการผลิตและการบริโภคที่เกิดขึ้นโดยกลไกตลาด ขึ้นไปอยู่บนเส้นขอบเขตความเป็นไปได้ของอรรถประโยชน์ การที่รัฐบาลเข้ามากระจายรายได้ใหม่ในขั้นนี้ ทำให้ทุกคนในสังคมมีสวัสดิการ (Welfare) เพิ่มขึ้น โดยมีได้ทำให้ใครต้องสูญเสียความพอใจ เราเรียก

การกระจายความเป็นธรรมของรัฐบาลในขั้นนี้ว่า การกระจายความเป็นธรรมเพื่อให้การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ของพาเรโต (Pareto Optimal Redistribution) ซึ่งพิจารณาได้ดังรูปที่ 3-4

ดัชนีอรรถประโยชน์ของคนร่ำรวย

รูปที่ 3-4 สวัสดิการสังคมและประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ

จากรูปที่ 3-4 ให้แกนนอนและแกนตั้งแทนดัชนีอรรถประโยชน์ของคนยากจนและคนร่ำรวย เส้น U_r, U_p เป็นเส้นขอบเขตความเป็นไปได้ของอรรถประโยชน์ เราเริ่มสถานการณ์ตรงจุด A อันเป็นจุดที่อรรถประโยชน์ที่บุคคลทั้งสองกลุ่มได้รับ ยังไม่ถึงขอบเขตสูงสุดเท่าที่ควรจะเป็นไปได้ การยกระดับอรรถประโยชน์ให้สูงขึ้นจากจุด A ไปยังเส้นขอบเขตความเป็นไปได้ของอรรถประโยชน์ อาจเป็นจุดใดๆ ในช่วง CD นี้ เป็นการยกระดับอรรถประโยชน์ให้สูงขึ้นตามหลักเกณฑ์ของพาเรโต การเคลื่อนย้ายจากจุด A ไปยังจุด C หรือจากจุด A ไปยังจุด D อย่างน้อยที่สุดใดคนหนึ่งดีขึ้น โดยไม่ทำให้ใครคนใดคนหนึ่งสูญเสีย ส่วนการเคลื่อนย้ายจากจุด A ไปยังจุดใดๆ ในช่วง U_r, C หรือจุดใดๆ ในช่วง D, U_p จะทำให้คนหนึ่งดีขึ้นและคนหนึ่งเลวลง เกิดการสูญเสียที่แท้จริง (Real